

B. M. VOLIN

MUISTELMIANI

I lman aikalaisten, omaisten, ystävien, työtovereiden ja ase-kumppanien muistelmia ei minkäänlainen suuren toimihenkilön elämäkerta, ei „lyhyt” eikä myöskään mitä seikkaperäisin, „akateeminen” laitos, voi olla aito elämäkerta. Tämä koskee ennen kaikkea Vladimir Iljitšin elämäkertaa. Olivatpa asiapaperit miten perinpohjaisen täydellisiä ja selviä tahansa, suuren Leninin elävä henkilökuva kirkastuu erikoisesti ja näkyy kaikessa ihastuttavuudessaan hänestä kerrottujen muistelmien valossa.

V. I. Leninin teoksissa, „Lenin-kokoelmissa”, Marxisin-leninisin instituutin suuressa arkistossa NKP:n Keskuskomiteassa on tallella paljon kirjelappuja, kirjeitä ynnä muita asiapapereita, jotka todistavat kirkkaasti, miten kiinteää huomiota Vladimir Iljitš osoitti henkilökohtaisesti yliluonnollisen suuresta työtaakastaan huolimatta Kommunistisen puolueen kaadereita kohtaan, puolueeseen kuuluvia sekä kuulumattomia tovereita kohtaan, heidän elämäänsä ja heidän työtään kohtaan. En tiedä tapauksia, että Lenin ei olisi vastannut, puhuteltiinpa häntä puhelimitse, kirjelappujen välityksellä tai jotenkin muuten. Lenin vastasi kaikkeen. Kaikessa tuli ilmi hänen bolševistinen ymmärtäväisyytensä, hänen valloittava suoramielisyytensä.

* * *

Oli käynnissä ankara kansalaissota. Kulakit nousivat kapiinaan, banditismi hajoitti työtä, oli käytävä aatteellista sekä hallinnollista taistelua menševikkejä ja eserriä vastaan. Oli puutetta kaikesta: leivästä, polttoaineesta, pukimista ja lääkkeistä. Yhteys keskuksen kanssa oli epäsäännöllistä. Ja kysymykset oli ratkaistava nopeasti.

Vaikka meillä ei aluksi ollutkaan käytännöllistä kokemusta puolue työn ja valtiollisen työn johtamisessa, toimimme paikkakunnilla yleensä melko hyvin. Koulu osoittautui erinomaiseksi, se pitkällinen ja raskas koulu, jota olimme käyneet taistellesamme tsarismia, porvaristoa ja niiden palkkarenkejä vastaan. Puolue ja neuvostotyöntekijöistä uhkui bolševistinen energia ja vallankumouksellinen aloitteellisuus, he ymmärsivät, että piti toimia yhdessä kansanjoukkojen kanssa ja kansanjoukkojen nimessä. Useinkin jouduimme silti umpikujaan mutkallisen ja tukalan tilanteen edessä.

Silloin oli vain yksi luonnollinen neuvo: Moskovassa käynti ja tietenkin käynti Leninin puheilla. Ja käytiin niiden tiheiden matkojen lisäksi, mitä tehtiin Moskovaan vuosittaisiin puolueen edustajakokouksiin, puoluekonferensseihin, kerran vuodessa (ja useamminkin) kokoontuviin Neuvostojen edustajakokouksiin ja Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean istuntoihin, joiden aikana oli monenlaisia neuvotteluja V. I. Leninin, J. M. Sverdlovin, M. I. Kalininin ynnä muiden ottaessa ehdottomasti niihin osaa.

Eikä ollut sellaista tapausta, että Vladimir Iljitš ei olisi Moskovaan tultuamme ottanut meitä vastaan heti samana tai seuraavana päivänä.

Lenin osoitti eri paikkakunnilla työskentelevien tovereiden tarpeisiin erikoista, sanoisin aktiivista huomiota. Tässä kaksi hyvin mieleen painunutta tapausta, jotka näyttävät mitä tarkoitan puhuessani Leninin osoittamasta aktiivisesta huomiosta.

Oli vuoden 1918 loppu. Valmistauduttiin uuraasti VKP(b):n VIII edustajakokoukseen, jossa piti hyväksyttävän puolueen uusi ohjelma ja jossa Vladimir Iljitš tähdensi maaseutua käsittelevässä puheessaan, kuten tiettyä, sitä, miten on suhtauduttava keskivarakkaaseen talonpoikaan, ja perusteli syvällisesti uuden tunnusteen: „On osattava tehdä sovinto keskitalonpoikaiston kanssa kieltäytymättä hetkeksikään taistelusta kulakkia vastaan ja nojautuen vankasti ainoastaan köyhälistöön...” Ja loppupuheessaan antoi kuuluisan tunnuksen suhteesta keskitalonpoikaan: „Pois komentelu”.

Livnin kihlakunnassa Orelin läänissä syttyi siihen aikaan ankara kulakkikapina. Oli paljon kerrottavaa Iljitšille, monista kysymyksistä oli saatava häneltä selitystä ja neuvoa. Olin tuohon aikaan Orelin läänin toimeenpanevan komitean puheenjohtajana ja kaupungin puoluejärjestön sihteerinä. Tovereiden yhteisestä päätöksestä lähdinkin Moskovaan heti ensimmäisellä tavara-junalla (matkustajajunia kulki silloin hyvin epäsäännöllisesti).

Lenin otti minut heti vastaan ja keskusteli kauan kanssani työhuoneessaan. Kerroin Vladimir Iljitšille meidän puolue- ja neuvostotyömme „vaivoista”: kihlakunnissa ja kunnissa tapahtu-

vista väärinkäytöksistä, niistä harmeista, joita keskitalonpoika joutui paikkakunnilla kärsimään. Tuli puheeksi, että maaseutua oli välttämättä täydennettävä molemmista pääkaupungeista käsin uusilla tarkistetuilla puoluevoimilla ja paikallisten Neuvostojen johtoon vedettävä rohkeammin meille läheisiä tunnollisia puolueeseen kuulumattomia työläisiä, talonpoikia ja sivistyneistöä.

Vladimir Iljitšiä eivät kiinnostaneet yksinomaan minun hänelle esittelemäni asiat, vaan hän teki keskustelun kulussa uusia kysymyksiä ja lausui uusia ajatuksia.

Kun kaikki kysymykset olivat lopussa ja ryhdyin hyvästelemään, Vladimir Iljitš pysäytti minut yhtäkkiä sanoen:

— Älkää kiirehtikö matkustamaan pois! Kaikesta siitä, mitä teidän tulee tehdä, kertoo vielä paremmin Jakov Mihailovitš.

„Vielä paremmin!“... Ja olin jo kukkuramitalla saanut Iljitšin neuvoja ja ohjeita.

Vladimir Iljitš kutsui puhelimeen J. M. Sverdlovin:

— Luonani on parhaillaan toveri Volin — tiedättehän „Orelin kuvernöörimme“... Hän pistäytyy puheillemme heti. Kertokaa hänelle kaikesta välttämättömästä, olkaa hyvä...

Olin pian jo J. M. Sverdlovin luona. Pitkällä vanhalla nahkasohvalla istuen keskustelimme kauan silloisen puolue- ja neuvostorakennustyön kipeistä kysymyksistä.

Keväällä 1919 puolueen Keskuskomitea lähetti minut Brjanskiin ja siellä minut valittiin VKP(b):n lääninkomitean sihteeriksi.

Brjanskin teollisuuspiirissä (sitä nimitettiin silloin Brjansko-Maltsevskin piiriksi) oli vaikeutensa. Tavaton määrä kaaderityöläisiä oli mennyt Punaiseen Armeijaan. Saksalaiset miehittäjät olivat katkaisseet tiet Ukrainaan, ja työläiskaupungit ja -asutukset olivat melkein leivättömiä. Siellä häärivät kovasti eserrät ja anarkistit, jotka yrittivät käyttää ajan vaikeuksia hyväkseen. Tilanne muodostui toisinaan uhkaavaksi. Mutta puoluejärjestö oli luja, siinä oli etumaisilla työläisillä tuntuva osuus. Siksipä toukokuun 10 päivänä 1919 Moskovan—Kasanin radalla pidettyjen joukkotalkoiden vaikutuksesta saatiin toimeenpannuksi useita onnistuneita talkoita sekä rautatiesolmussa että varsinaisesti Brjanskissa.

Päätettiin, että minun oli mentävä Vladimir Iljitšin puheille ja kerrottava yksityiskohtaisesti piirissämme vallitsevasta tilanteesta, meillä esiintyvistä hyvistä puolista sekä vaikeuksista.

Lenin otti minut vastaan, ryhtyi kyselemään piirin tilasta ja kyseli erikoisen innokkaasti ja seikkaperäisesti sellaisesta epätavallisesta uudesta toimenpiteestä kuin talkoot. Hän vaati minua kirjoittamaan työläisten selustassa osoittamasta työskaruudesta pienen helppotajuisen kirjasen, joka olisi kuvitettu valokuvilla. Lupasin tehdä sen, mutta en voinut täyttää lupaustani,

sillä minut kutsuttiin puolivälissä kesää Moskovaan ja lähetettiin puolueen Keskuskomitean edustajana (instruktöörinä) agitaatio-laivalle „Krasnaja Zvezda”, joka lähti Nižni Novgorodista Volgaan alas (laivan poliittisena komissaarina oli V. M. Molotov).

Keskustelumme siirtyi lopuksi sota-aiheeseen, rintamalla vallitsevaan tilanteeseen. Ja silloin Vladimir Iljitš sanoi minulle:

— Tiedätkö mitä, paremmin ja tarkemmin teille kertoo tästä kaikesta eräs vastikään rintamalta saapunut toveri.— Tutulla liikkeellään Lenin otti puhelinkuulokkeen, kutsui sen toverin ja sanoi hänelle:

— Volin Brjanskista on luonani. Hän pistäytyy puheillenne heti, kertokaa hänelle rintamalla vallitsevasta tilanteesta, olkaa hyvä.

Vladimir Iljitš ei pitänyt milloinkaan neuvojaan ja selityksiään täydellisinä. Hän tahtoi, että paikkakunnilta saapuneet toverit saivat mahdollisimman monipuolisesti tietoja ja ohjeita. Ja olipa hänellä miten paljon työtä tahansa noina vaikeina vuosina, hän ei ajatellut vaivannäköä eikä ajanmenetystä auttaessaan toveria niin hyvin kuin suinkin saattoi.

Kuinkas meillä useinkin käy? Ihminen pääsee vastaanotolle, hän kertoo asiansa, saa vastaukset kysymyksiin ja selityksiä — siinä kaikki! Ei, Vladimir Iljitš ei ollut sellainen, hän otti vastaan, kuunteli asian tarkkaavaisesti, onki itse tietoonsa kaikkea, mitä katsoi tarpeelliseksi, vastasi kaikkeen seikkaperäisesti ja lisäksi vielä järjesti niin, että henkilö saattoi puhutella jotakuta toista, joka häntä täydensi ja valaisi kysymystä uudelta puolelta. Sellainen oli Lenin!

* * *

Kaikki signaalit paikkakunnilla vallitsevasta huonosta tilanteesta ehtivät ihmeteltävän nopeasti Leninin tietoon. Vladimir Iljitš muisti pienimpiä yksityiskohtia myöten mitä oli kerran saanut tietoonsa ja toisinaan palasi asiaan vielä pitkän ajan kuluttua näyttäen tekevän kerrassaan yllättäviä päätöksiä.

Vuonna 1919 alkukesästä kaatui nuorin sisareni, aktiivinen bolševikki, ystäväni ja toverini, etelässä taistelussa Grigorjevin joukkioita vastaan. Perheen suru oli hyvin suuri, minulle sähkötettiin kutsu tulla pikaisesti sinne, ja sain puolueen Keskuskomitealta luvan lähteä Brjanskista muutamaksi päiväksi Jekaterinoslaviin (nykyisin Dnepropetrovsk). Paluumatkalla pääsin enää suurin vaikeuksin (Denikin hyökkäsi) Harkoviin, joka oli silloin Neuvosto-Ukrainan pääkaupunkina.

Harkov ihmetytti minua kovin, siellä ei ollut jännittyneen sotatilanteen, rintaman läheisyyden eikä Denikinin hyökkäyksen vaaran tuntua, ei ollut levottomuutta siitäkään, että sisäisen

vastavallankumouksen puolelta oli provokaation mahdollisuus. Yksityiskauppa kukoisti, soitto kajahteli kahviloissa ja ravintoloissa, jotka olivat täpö täynnä häikäilemättömän näköistä väkeä, katukäytävät aivan kihisivät rennosti esiintyvistä nuorista miehistä. Menin puolueen lääninkomiteaan, siellä ei ollut lainkaan vartiota, vallitsi täysi huolettomuus, välinpitämättömyys, joka ei vastannut tilannetta.

Sinä aikana mitä olin lääninkomiteassa tulini tietämään, että Harkovin koko neuvosto- ja puolueyön johtoväki oli melkein tyystin „detsistejä” (demokraattisen sentralismin kannattajia; Saponov oli läänin toimeenpanevan komitean puheenjohtaja, Boguslavski lääninkomitean sihteeri, Sosnovski lehden toimittaja, Rafail oli läänin ammattiliittoneuvostossa jne.), eräät heistä eivät salanneet puolueen Keskuskomiteaa kohtaan tunteensa vastenmielisyyttä.

Painostava levottomuuden tunne vaivasi minua lähtiessäni Harkovista. Ja Brjanskiin tultuani kirjoitin kaikesta näkemästäni pienen kirjelapun V. I. Leninille.

Sitten kului melko pitkälti aikaa — silloisten mittojen mukaan arvioiden. Ehdin olla vielä työssä Brjanskissa vähän aikaa ja syksyllä sain määräyksen siirtyä Kostromaan, missä minut valittiin läänin toimeenpanevan komitean puheenjohtajaksi.

Kerran varhaiskevällä 1920 minut kutsuttiin „suoralle lennättimelle” läänin toimeenpanevan komitean puheenjohtajan työhuoneen vieressä sijaitsevaan salahuoneeseen. Sellaiset kutsut eivät olleet harvinaisia.

— Lennättimen ääressä on Lenin, — luki sähköttäjä.

— Kirjelappusenne Ukrainasta oli hyvin tarpeen, toveri Volin. Lähtekää viivyttelämättä Moskovaan PB:n¹ istuntoon. Siellä puhutaan kaikesta...

Totta puhuen olin jo noiden kuukausien levottomassa hyöriässä melkein ollut unohtamaisillani Ukrainassa käyntini ja Vladimir Iljitšille lähettämäni kirjelapun. Mutta Vladimir Iljitš ei ollut unohtanut mitään.

Moskovan matkaan liittyi suuria vaikeuksia. Oli ylitettävä Volga, ja jäänlähö oli jo alkanut, sitten oli matkettava Moskovaan tavarajunassa, joka kulki uuvuttavan hitaasti.

Kun tulini huoneeseen, missä Politbyroon istuntoa pidettiin, Vladimir Iljitš huudahti:

— Kas tuossa on sen kirjeen kirjoittajakin, jonka luin teille, kun käsiteltiin Harkovin tilanteesta saatua aineistoa.

Läsnäolleiden joukossa huomasin Ukrainan Toimeenpanevan Keskuskomitean puheenjohtajan G. I. Petrovskin, Rakovskin sekä

¹ Puolueen Keskuskomitean Poliittinen byroo (Politbyroo). — *Toim.*

muuta Ukrainan Kommunistisen puolueen Keskuskomitean johtavia työntekijöitä. Istunto läheni loppuaan. Lenin teki keskustelusta yhteenvedon ja sanoi muun muassa:

— Otamme viralta kaikki nuo „detsistien” johtopukarit ja lähetämme Harkoviin läänin toimeenpanevan komitean puheenjohtajaksi ja lehden toimittajaksi toveri Volinin. Toivottavasti hän ei pahastu meihin siitä, että muutamme niin usein hänen puolue- ja hallinnollisen työnsä paikkaa...

Kuinka olisi voinut sanoa Leninin ehdotusta vastaan? Vaikka Kostroman metsissä oli jonkin verran epäsuotuisa tilanne, oli siellä tosin paljon rauhallisempaa tuohon aikaan kuin Ukrainan aroilla. Mutta bolševikit eivät menneet rauhallisempiin paikkoihin, vaan sinne missä heitä tarvittiin.

Vladimir Iljitšin kanssa oli sitten keskustelu (eikä vain keran). Lenin sanoi, että kirjelappuni oli auttanut paljastamaan Harkovissa muodostuneen vaarallisen mätäpäiseen.

— Meille pitää tiedottaa paikan päällä tapahtuvasta niin usein kuin suinkin. Miten muuten voi johtaa näin suurta maata,— sanoi Lenin.

* * *

Mieleen tulee vuoden 1920 kevät. VKP(b):n IX edustajakokous. Sen avajaiset Suuressa teatterissa, sen työskentely ja päättäjäistilaisuus Kremlissä, jo tsaarin ajoilta ränsistyneessä salissa, jota ei ollut kunnostettu; siellä oli laudoista tehty koroke, ja punakankainen verho erotti puhemiehistön konekirjoittajista (puolueen VIII edustajakokouksen jälkeen tämä sali oli saanut Sverdlovin nimen; nyt se on upea Sverdlovin sali, missä SNTL:n Korkeimman Neuvoston Puhemiehistön puheenjohtaja tai hänen sijaisensa tavallisesti suorittavat hallituspalkintojen jaon).

Edustajakokous oli myrskyinen ja kireä tunnelmaltaan. „Detsistit”, „demokraattisen sentralismin” puoluevastaisen ryhmän jäsenet (Sapronov, Osinski, Jurenev, Bubnov, Pjatakov ynnä muut) nostattivat hajaannusta edustajakokouksen työhön. He eivät kaihtaneet edes henkilökohtaista hyökkäilyä Leniniä vastaan.

Edustajakokouksen sihteeristöön valittuna ja istuessani puhemiehistössä seurasin tarkkaavaisesti kuinka Vladimir Iljitš reagoi siihen kaikkeen. Lausumatta kertaakaan välihuomautusta (kuten panin merkille silloin ja tarkkailin myöhemmin, Lenin ei yleensä koskaan millään tavalla keskeyttänyt puhujia) hän hymähteli, siristi silmiään ja kirjoitti muistiin, mitä vastustajat puhuivat puolueen Keskuskomitean organisaatiopolitiikasta, yksilöjohdosta ja kollegiaalisuudesta, „puolueylimistön pikku ryhmästä” jne.

Ilmoittautumisjärjestyksessä minä sain sitten puheenvuoron. Niinä vuosina (kuten paljon myöhemminkin) ei puheita valmistettu ennakolta, niitä ei etukäteen lyötetty koneella, vaan keskustelun kulkuun vastattiin lyhyiden muistiinpanojen perusteella, joita tehtiin istuntojen aikana. Aloitinkin siitä, että opposition puheet olivat ehdottomasti tehneet painostavan vaikutuksen. Salissa alkoi melu, töminä ja „työläisten opposition” istumapaikoilta kuului kovia huutoja. Mutta oppositiolaiset eivät saaneet keskeytetyksi puhettani. Puheenvuoroni jälkeen tuli väli-aika. Puhemiehistön jäsenet nousivat paikoiltaan. „Detsistiit” kävivät uhkauksin ja parjauksin kimppuuni. Kun kaikki oli rauhoittunut, Vladimir Iljitš tuli sanomaan minulle: — Annoitte aika hyvän läksytyksen noille kirkujille. Minäpä teen heistä selvää omalla tavallani. — Ja seuraavissa puheenvuoroissa hän teki heistä selvän oikealla Iljitšin tavalla...

Puoluekokous läheni loppuaan (oli huhtikuun 5 päivä 1920). Lenin lausui ehdottoman varmuutensa, että nojautumalla koko neuvostokansaan, sen etujoukkoon työväenluokkaan, 600 tuhatta kommunistia kykenee ratkaisemaan voitokkaasti taloudelliset tehtävät niin kuin oli sitä ennen ratkaissut sota-asioita koskevat tehtävät; hänen lyhyt loppupuheensa päättyi edustajien ja vieraiden innokkaihin suosionosoituksiin.

Istunnossa puheenjohtajana toiminut G. I. Petrovski ei ehtinyt ilmoittaa kokousta päättyneeksi, kun lavalle alkoi nousta puoluekokouksen edustajia, ja huomioiden V. I. Leninin viisikymmenvuotispäivän lähenemisen he pitivät innokkaita puheita, joista uhkui rakkaus ja kiitollisuus suurta johtajaa ja opettajaa kohtaan...

Lenin terästi aluksi kuuloaan, mutta pian osoitti puhujia kuunnellessaan ilmeistä kärsimättömyyttä. Koko hänen olemuksestaan näkyi todellinen tyytymättömyys. Hän nousi pöydän takaa, lähti nopein askelin pois puhemiehistöstä ja meni sihteeristön kautta kolmanteen kerrokseen työhuoneeseensa.

Mutta puheiden pitäminen vain jatkui. Leniniltä saatiin pian vastauselappuja. Yhtäkkiä nurkassa kilahti puhelin. Menin nostamaan kuulokkeen.

— Pyydän puhelimeen kokouksen puheenjohtajaa, — sanoi Vladimir Iljitš selvästi hermostunut värähdys äänessään. Kutsuin hämilläni Petrovskia. Muutaman sekunnin kuluttua Petrovski palasi harmistuneen näköisenä puhemiehistön pöydän luo ja salin hiljetessä ilmoitti Vladimir Iljitšin antaneen hänelle „selkäsaunan”, sanoneen, että hän vaatii päättävästi „teilaamaan” tämän „mahdottomuuden”, lopettamaan „ylystyspuhetulvan”.

Mutta luonnollisesti se „mahdottomuus” jatkui. Puhuivat M. I. Kalinin, J. M. Jaroslavski, F. J. Koon ja monet muut. Tällä kertaa ei kukaan tahtonut totella Leninin vaatimuksia. Innokkaat

puheet virtasivat täydestä sydäimestä, joka puolelta kajahteli eläköön-huutoja Vladimir Iljitšille.

Lopuksi IX edustajakokous teki päätöksen V. I. Leninin täydellisten koottujen teosten julkaisemisesta. Päätöstä ei pantu pöytäkirjaan.

Vladimir Iljitšin vaatimattomuus, hänen alituinen pyrkimyksensä pysytellä poissa näkyvistä ja hänen suoranainen vihansa vähäisintäkin „palvontaa” kohtaan kasvattavat kaadereitamme bolševismin parhaiden, verrattomien perinteiden hengessä.

Koko voimassaan ilmeni tämä Vladimir Iljitšin luonteenpiirre jonkun ajan kuluttua, kun puolueen Moskovan komitea toisti yriytyksen juhlia häntä. Olin siinä tilaisuudessa vieraana.

Siihen aikaan maassa ei ollut julkaistu edes pientä lehtistäkään V. I. Leninin elämästä ja toiminnasta, saatikka aivan lyhyttä elämäkertaa. Ja sen tähden monille tovereille, jopa Moskovan puolueaktiiviin kuuluville oli yllätys, että Vladimir Iljitš täyttää huhtikuun 22 pnä 50 vuotta.

Moskovan komitean johto päätti järjestää suppeassa puoluepiirissä V. I. Leninin viisikymmenvuotispäivälle omistetun illan. V. I. Leninin juhliminen, „kommunistiset illamat”, kuten sitä tuolloin nimitettiin, tapahtui huhtikuun 23 pnä Moskovan Komitean salissa Bolšaja Dmitrovkalla (nykyinen Puškinin katu, rakennuksessa sijaitsee nykyisin SNTL:n prokuraattorin virasto).

Kokoontuneet kummastelivat, missä Lenin oli ja miksi häntä ei ollut läsnä kokousta avattaessa. Asianlaita oli näin. Moskovan Komitean sihteeri A. F. Mjasnikov tiedotti Vladimir Iljitšille tilaisuudesta vasta sitten, kun se oli jo alkanut. Vladimir Iljitš kieltäytyi olemasta läsnä virallisessa juhlaosassa. Vasta monien puhujien esiinnyttyä, muiden muassa puhuivat A. M. Gor'ki, A. V. Lunatšarski, M. S. Olminski, J. V. Stalin ynnä muut, vasta väliajan jälkeen, Vladimir Iljitš tuli esiin kaikille yllätyksenä, yleisen innostuksen vallitessa ja riemukkaiden huudahdusten kajahtellessa. Hän sai puheenvuoron. Hän aloitti lyhyen puheensa siitä, että kiitti kokoontuneita kahdesta asiasta: ensinnäkin hänelle osoitetuista tervehdyksistä ja toiseksi „vielä enemmän” — kuten hän sanoi — siitä, että hänet „päästettiin kuulemasta juhlapuheita”. Nämä sanat saivat suosionosoituksia. Ja sen jälkeen hän rupesi heti puhumaan toisesta aiheesta niin kuin olisi yrittänyt lopettaa tervehdystulvan, jossa oli kaikki huomio keskittynyt häneen, puolueen johtajaan, ja sanoi haluavansa puhua hieman „bolševikkipuolueen nykytilasta”¹.

Se oli Leninin lyhimpiä puheita. Se oli omistettu kokonaan bolševikkipuolueelle ja tähdätty ylistelyä ja isottelua vastaan.

¹ V. I. Lenin, Teokset, 30. osa, s. 491.— Toim.

Vladimir Iljitš varoitti tovereita — kaikkia bolševikkeja erikseen ja bolševikkeja poliittisena puolueena kokonaisuudessaan — mahdollisuudesta joutua hyvin vaaralliseen asemaan, nimenomaan ylpistyneiden asemaan. Hän sanoi, että se asema on „melko typerä, häpeällinen ja naurettava”¹.

Siinä puheessa Lenin osoitti ihmeteltävän tahdikkaasti, millainen tulee bolševikin olla ja millainen tulee koko puolueemme olla vastuullisena kansalleen ja työtätekevälle ihmiskunnalle.

Vladimir Iljitšin syntymäpäivää ei hänen elinaikanaan enää sen jälkeen vietetty.

* * *

Joulukuun loppu 1920. Moskovassa kokoontui historiallinen Neuvostojen VIII Yleisvenäläinen edustajakokous, joka hyväksyi V. I. Leninin aatteen mukaan valmistetun ja G. M. Kržižanovskin esittämän Neuvosto-Venäjän sähköistämissuunnitelman, GOELRON (Venäjän sähköistämisestä huolehtiva Valtion komitea) kuuluisan suunnitelman.

Tänä Neuvostotasavallalle äärimmäisen vaikeana aikana, kun sen piti poikkeuksellisen mutkallisessa tilanteessa ryhtyä välittömästi sodan jälkeen rauhanomaiseen sosialistiseen rakennustyöhön, puoluetta vastaan hyökkäsivät trotskilaiset, buharinilaiset, „työläisopposition” osanottajat, „demokraattisen sentralismin” kannattajat ynnä muut bolševismin viholliset ja panivat alulle väittelyn, tunnetun ammattiliittöväittelyn.

Lenin luonnehti muodostuneen puolueensisäisen tilan „puoluekriisiksi”. Sen tähden ei ole ihmeteltävää, että Vladimir Iljitš joutui niinä päivinä pitämään paitsi puhettaan varsinaisessa edustajakokouksessa ja valmistamaan päätöslauselmia peruskysymyksistä vielä esiintymään monta kertaa edustajakokouksen VKP(b):n ryhmän istunnoissa, missä opposition kannattajat päästivät puoluevastaiset hyökkäilynsä ja mielialansa valloilleen.

Meiltäkin, edustajakokouksen jäseniltä, työ vaati suurta ruumiillisten ja henkisten voimain jännitystä. On helppo käsittää, miten kovaa voimainponnistusta se vaati Vladimir Iljitšiltä. Milloin hän lepäsi? Erään iltaiستunnon väliaikana meille ilmoitettiin, että kaikki edustajakokouksen jäseninä olevat läänien toimeenpanevain komiteain puheenjohtajat kutsutaan edustajakokouksen istunnon jälkeen neuvotteluun, joka pidetään puolueen Keskuskomitean huoneistossa. Läänien toimeenpanevain komiteain puheenjohtajat — meitä oli parikymmentä — lähtivät Vozdviženkalle (nykyinen Kalininin katu), missä sijaitsi VKP(b):n

¹ V. I. Lenin, Teokset, 30. osa, s. 493.— Toim.

Keskuskomitea. Miten ihmettelimmekään, kun näimme Mihail Ivanovitš Kalininin rinnalla Vladimir Iljitšin.

Neuvottelu alkoi melko myöhään. Kokoushuone oli huonosti valaistu, sähkö sammui vähän väliä. Kaikilla oli päällysvaatteet yllä, toisilla nahkatakki (nahkapompat), toisilla sinellit. Koska oli käynnissä puolueen sisäinen väittely ja valmisteltiin siirtymistä uuteen talouspolitiikkaan, uusiin organisaatiomuotoihin paikallisen neuvostokoneiston lujittamiseksi, siirtymistä työväenluokan ja talonpoikaiston liiton uuden taloudellisen perustan luomiseen, Lenin ja Kalinin vaativat meitä kertomaan perinpohjaisesti, mitä lääneissä, kihlakunnissa ja kunnissa oli tekeillä, talonpoikaiston keskuudessa vallitsevista mielialoista, työläisten asemasta ja „paikallisen aloitteellisuuden” konkreettisista ilmauksista. Mekin puolestamme teimme runsaasti kysymyksiä heille. Vaikka Lenin vetosi koko ajan Kalininiin, että tämä muka on alituisten matkojensa ansiosta paremmin selvillä tilanteesta kuin hän, huomasimme kyllä, että Iljitšillä oli laajat ja tarkat tiedot ja että hän teki virheettömät päätelmät.

Keskustelua käytiin hyvin vapaasti, mutta juuri sen päästyä parhaaseen vauhtiin havaitsimme, että oli kulunut jo yli puoliyön. Kalinin ehdotti, että lopetettaisiin, seuraava päivä oli voimiavaatava työpäivä.

Kun menin ulos ja aloin pimeään tähden varovaisesti laskeutua Mohovaja kadulle kääntyäkseni sitten vasemmalle, I Neuvostojen talolle (hotelli „National”), huomasin edessäni, aivan kadunkulmassa hämmästykseni Vladimir Iljitšin. Hän oli päässyt jotenkin huomaamatta lähtemään yksin pois kokouksesta.

— Kuinka rohkenitte lähteä tällaisena yönä yksinänne kävelylle pitkin Moskovaa, Vladimir Iljitš? — huudahdin. Lenin pysähtyi.

— Mitä sitten, toveri Volin, olenko muka vailla kaikkia tasavallan kansalaisen oikeuksia kun kerran olen Kansankomissarien Neuvoston puheenjohtaja?.. — kuulin hänen pilkallisen äänensä.

— Niin mutta kuinka ilman saattajia!..

— Niin kuin en muka voisi kulkea ilman saattajia,— jatkoi hän yhtä ivallisesti.

Tämä lyhyt keskustelu tapahtui Vozdviženkan ja Mohovajan kulmauksessa. Lumessa kahlaten tulimme sitten Troitskin portille. Huoahdin helpotuksesta: perillä oltiin! Vladimir Iljitš seiso i turvassa vartiossa olevan puna-armeijalaisen rinnalla.

Mutta eikös mitä. Tarttuen käsipuolesta Vladimir Iljitš lähti viemään minua vasemmalle Aleksanterin puiston suuntaan ja sanoi:

— Mitä suotta kiirehtiä! Kävellään vähän.— Ja taas lisäsi leikkisästi: — Katsokaa, miten kaunis yö...

Mutta yö ei ollut lainkaan kaunis, se näytti minusta tuolla hetkellä suorastaan hirvittävältä. En sanonut kuitenkaan enää mitään vastaan, ja lähdimme menemään ääneti Aleksanterin puiston ohi, ohi sen tähden, ettei puistoon suinkaan ollut pääsyä päiväsaikaankaan, se oli niin täynnä roskaa ja soraa.

Lenin katkaisi ensimmäisenä äänettömyyden ja ryhtyi puhumaan siitä, mistä oli puhuttu viimeksi neuvottelun keskeytyessä — kulakkikapinoista. Hän muisti, että oli Orelin läänin Livnin kapinan aikana sähköttänyt minulle oikeistoiesitteläisestä „talonpoikaiskirjailijasta” Ivan Volnovista, joka oli Livnissä, ja ehdottanut hänen pelastamistaan.

— Ehdittekö, vai kuinka? — kysyi Iljitš.

Sanoin, että sähkösanoma oli tullut ajoissa ja että Volnov oli vapautettu, vaikka hänellä ilmeisesti oli ollut yhteyttä kulakkikapinaan.

Kerroin sitten Urenin kapinasta, joka oli ollut minun toimiesani Kostroman läänin toimeenpanevan komitean puheenjohtajana, ja kaikesta, mitä olin nähnyt käydessäni tuvassa, missä kapinan vangittuja johtopukareita oli pidetty.

— Kuvitelkaahan, Vladimir Iljitš, — sanoin, — ukkoja ja akkoja, hyvin kookkaita, juurevia, tummia, oikeita streltsien jälkeläisiä, aivan kuin ilmi eläviä henkilöitä Surikovin taulusta „Streltsien teloituspäivän aamuna”.

Lenin oikein pysähtyi kysymään:

— Onko siellä sitten ollut streltsejä? Kuinka he ovat sinne joutuneet?

Ja kerroin Vladimir Iljitšille mitä sikäläiset toverit olivat minulle kertoneet. Kapinoitsijoiden esi-isät olivat olleet Pietari I:n Kostroman metsiin lähettämiä streltsejä.

Niin tulimme taas puna-armeijalaisen vartiopaikalle Spasskin portille. Huoahdin uudestaan helpottuneesti ja tein yrityksen hyvästellä. Mutta päästämättä kättäni Vladimir Iljitš sanoi nau-raen:

— Kun kerran kävitte toimeen, niin viekää loppuun. Olkaa ystävällinen ja saattakaa minut asunnon ovelle.

Ja me menimme Spasskin portin ja Kremlin aukion kautta Tšudovin luostarin ohiitse ovelle, mistä veivät portaat kolmanteen kerrokseen Iljitšin asuntoon. Ja siinä todella huoahdin helpottuneesti...

Olisi luullut olevan yksinkertaisinta kutsua auto neuvottelun jälkeen, mutta sellainen ei johtunut Leninin mieleenkään, hän oli poistunut salista vaatimattomasti, huomaamatta, mennäkseen kotiin yksinään.

Vielä monta vuotta myöhemmin Nadežda Konstantinovna, ollessamme yhdessä työssä Valistusasiain kansankomissariaatissa, muisteli kerran, miten Vladimir Iljitš oli nauraen kertonut hänelle „retkeilystämme” pitkin pimeää Moskovaa tuiskeisena yönä.

* * *

Keväästä 1921 olin Harkovista kutsuttuna työssä N. K. Krupskajan johtamassa Poliittisen valistustyön päähallinnossa. Toimitin „Agit-Rostaa”¹.

Tuohon aikaan oli käynnissä Kommunistisen puolueen puhdistus. Sen eräät tulokset olivat jo tiedossa. Tarvittiin Leninin sanaa.

Muistaessani Leninin antaneen luvan kääntyä hänen puoleensa Poliittisen valistustyön päähallinnon asioissa soitin hänelle Kremlin kautta „yläkommutaattorin” linjaa ja kuullessani hänen äänensä pamautin hämäännöksissäni asiani, että pyysin häntä kirjoittamaan artikkelin „Agit-Rostalle” puolueen puhdistuksesta. En totta puhuen ollut kovin varma, että saan hänen suostumuksensa. Lenin oli tunnetusti aulis ja valmis täyttämään minkä järkevän pyynnön hyvänsä, mutta oletin, että hän kieltäytyy tavattoman ankaran työtaakkansa tähden ja että lupaa kuitenkin puhuttaa puolueen Keskuskomiteasta jonkun antamaan sellaisen kirjoituksen. Mutta Lenin ei kieltäytynyt.

— Hyvä on, toveri Volin, sellaista artikkelia todella tarvitaan. Kirjoitan ehdottomasti ja lähetän sen teille Nadežda Konstantinovnan kautta...— hän sanoi.

Parin päivän kuluttua Nadežda Konstantinovna antoi minulle pienen kirjoituksen „Puolueen puhdistuksesta”, jossa oli allekirjoitus „N. Lenin”, ja sanoi:

— Vladimir Iljitš pyysi sanomaan toivomuksenaan, että ette kaiketi ole vastaan, jos kirjoitus ilmestyy myös „Pravdassa”.

Kirjoitus „Puolueen puhdistuksesta” ilmestyi silloin „Agit-Rostassa” ja samanaikaisesti „Pravdassa”.

* * *

Vielä muuan todistus siitä, miten helppo oli päästä Leninin puheille, miten luonnollisesti hän suhtautui tovereihin ja miten verrattoman aulis hän oli.

Oli tulossa Lokakuun vallankumouksen viides vuosipäivä. Olin silloin VKP(b):n Moskovan komitean äänenkannattajan

¹ Venäjän tietotoimiston agitaatiojulkaisuja.— *Suom.*

„Rabotšaja Moskva” lehden (nykyään „Moskovskaja Pravda”) toimittajana. Taiteilijamme piirsi lehden juhlanumeron ensimmäistä sivua varten kuvan, jossa Lenin seisoi käsi etuojossa, maapallo taustanaan. Tultiin ajatelleeksi, että kuva kaipasi allekirjoitusta „V. I. Lenin”. Leninin omakätisiä nimikirjoituksia oli paljon, mutta olisi ollut mieluista julkaista Iljitšin vartavasten tähän kuvaan tekemä nimikirjoitus.

Soitin Kansankomissaarien Neuvoston sihteerille L. A. Fotijevalle ja esitin hänelle toimituksen pyynnön. Tov. Fotijeva vastasi, että Vladimir Iljitš johti parhaillaan istuntoa (se oli kaikesta päättäen Työ- ja Puolustusneuvoston istunto; Neuvostossa käsiteltiin sellaisia kysymyksiä kuin sadon realisointi, Donetsin laakion rahoittaminen, Pietarin työläisten viljavarustelu ym.) eikä sitä paitsi ollut varsin hyvässä voinnissa, mutta hän lupasi kuitenkin toimittaa Leninille lehden pyynnön. Piirros lähetettiin viipymättä Kremliin. Ja seuraavana aamuna lehden koko työntekijäjoukon suureksi riemuksi oli käytettävissämme pahvinpala, jossa oli piirustus ja Vladimir Iljitšin omakätisesti puneella tekemä kirjoitus: „Eläköön Internationale! Lenin”.

Marraskuun 7 pnä 1923 „Rabotšaja Moskvassa” oli juhlan kunniaksi lisälehti, jonka ensimmäistä sivua koristi tämä dokumentti.

* * *

V. I. Leninin Teoksista, joissa ovat neuvostokauden kirjoitukset, näkee heti „Tietoja elämästä ja toiminnasta” otsikoidusta osasta, miten usein Vladimir Iljitš joutui esiintymään. Sellaisen, suorastaan ylivoimaisen kuormituksen hän saattoi kestää vain vankan elimistönsä ja tavattoman työkykyisyytensä ansiosta. Hyvin usein Lenin esiintyi joka päivä — paitsi kaikenkaltaisissa edustajakokouksissa, konferensseissa, täysistunnoissa, neuvotte luissa, istunnoissa ja kongresseissa, hän piti puheita myös työläisille välittömästi tehtailla ja klubeilla. Kuten tiettyä, hän puhui myös talonpoikain ja puna-armeijalaisten kokouksissa. Voidaan luetella monia tapauksia, kun Vladimir Iljitš piti kaksi puhetta ja useammankin puheen päivässä, ja Vapunpäivänä 1920 hän piti Punaisella torilla järjestetyn paraatin jälkeen puheen tilaisuudessa, jossa laskettiin Vapautetun työn muistomerkin peruskivi Moskva-joen rannalle (missä oli ennen keisari Aleksanteri III:n patsas), ja työväen joukkokokouksissa Zamoskvoretšjen, Baumannin, Blagušo-Lefortovon ja Krasnaja Presnjan kaupunkipiireissä...

Erikoisen usein Lenin esiintyi vuonna 1918.

Niinpä elokuun 2 p:nä 1918 Lenin piti Butyrskin piirissä, Varsovan vallankumouksellisessa rykmentissä, Zamoskvoretšjen piirissä ja puna-armeijalaisten kokouksessa Hodynkan kentällä puheen aiheesta „Neuvostotasavalta vaarassa”.

Eräaseen aikaan puolueen Moskovan komitealla oli tapana pitää „perjantaikokouksia”. Perjantaisin puolueen Keskuskomitean ja Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean jäsenet, kansankomissaarit, puolueen Moskovan komitean jäsenet ja monet muut johtavat työntekijät saivat VKP(b):n Moskovan komitean todistuksen mennäkseen yhteen tai kahteen paikkaan puhumaan työtätekeville. Moskovan komitea ei tehnyt ennakolta sopimuksia näistä esiintymistodistuksistaan eikä kysynyt keneltäkään toverilta myöntymystä.

Sellaisia puhemääräyksiä sai toisten kanssa tasaveroisesti myös Vladimir Iljitš.

On säilynyt tallella senkaltainen Leninin saama esiintymistodistus, joka velvoitti „perjantaikokoukseen”. Se kuuluu näin: „Toveri Leninille. Alkaa klo 6.30.

Puhemääräys

kokoukseen elokuun 30 p. 1918

aihe: „Kaksi valtaa” (Työväen diktatuuri ja porvariston diktatuuri).

1) Ent. Viljapörssin rakennus, Gavrikovskin aukio, Basmanin piiri.

2) Michelsonin tehdas, Štšipok, Zamoskvoretšjen piiri”.

Leninin mieleenkään ei johtunut, että olisi voinut kieltäytyä täyttämästä puolueen Moskovan komitean tehtävää tiedottamalla siitä esimerkiksi sihteerinsä välityksellä sille, joka oli todistuspaperin allekirjoittanut. Lenin oli esikuvallinen puoluekurin noudattamisessa, eikä kukaan ymmärtänyt niin hyvin kuin hän, miten tärkeää oli esiintyä säännöllisesti työtätekevien, puolueeseen kuuluvien tai kuulumattomien, työläisten, talonpoikain, puna-armeijalaisten ja sivistyneistön edessä.

Lähdin kerran eräänä maaliskuun iltana — muistan hyvin, että oli kolea varhaiskevät — Moskovan komitean määräyspaperin mukaan puhumaan Krasnaja Presnjan piirin naiskutojille entisen kauppiaston „hienon” „Jar”-nimisen ravintolan salissa, joka oli Pietarin valtatie varrella (muutama vuosi sitten tämä rakennus kunnostettiin „Sovetskaja” hotelliksi). Sali oli täpötäynnä lämpimästi pukeutuneita työläisnaisia — oli kostea ja kylmää, kaikissa isoissa ikkunoissa ei ollut laseja, muutama kattoon ripustettu pölyttynyt pikku lamppu valotti heikosti.

Olin puhunut jo melko kauan. Yhtäkkiä koko sali tuli levottomaksi ja alkoi ihastuneena osoittaa suosiotaan. Käännyin vaistomaisesti katsomaan taakseni. Vasemmalla puolellani lavan

puolihämärässä seisoivat seinivierellä Vladimir Iljitš ja Maria Iljinitšna. Vaikenin ja siirryin hiukan taapäin antaakseni paikani Leninille.

— Ei, ei, toveri Volin,— sanoi Lenin ääneen ja tuli luokseni.— Jatkakaa ja pitäkää puheenne loppuun, mutta päättäkää se kunnolla.

Salissa naurettiin.

Mumisin jotakin vastaukseksi, että olin puhunut jo kauan. Mitä saatoin sitten tehdä? En päättänyt puhettani lainkaan „kunnolla”, vaan „pyörustin” lopun, kuten nykyään sanotaan.

Silloin Lenin tuli esiin päällystakki yllään, lakki kädessään. Salissa kajahtivat taas työläisnaisten riemukkaat suosionosoitukset ja huudahdukset. Pyytäen anteeksi myöhästymistään Vladimir Iljitš alkoi puhua ja päätti lyhyen puheensa tuhatlukuisen naiskuulijakunnan osoittaessa äänekkäästi iloaan.

Lähdimme yhdessä pois. Vladimir Iljitš ehdotti, että ajaisin heidän autossaan Moskovan Neuvostolle. Matkalla selvisi, että Moskovan komitean työntekijän erehdyksestä olimme kumpikin saaneet puhemääräyksen samaan kokoukseen. Sitä paitsi Lenin oli samaisen määräyksen mukaan esiintynyt jo tätä ennen yhdessä kokouksessa, mistä johtuikin hänen myöhästymisensä.

Kyllä Vladimir Iljitšiä tämä „väärinkäsitys” sitten nauratti! Mutta Maria Iljinitšna istua kyyrötti auton nurkassa jurosti vaiti — hän tiesi hyvin, mitä ponnistuksia Leniniltä vaati silloin kahdessa kokouksessa puhuminen...

* * *

„Rabotšaja Moskva” lehden toimittajana sain olla läsnä Kommunistisen Internationalen IV kongressin istunnoissa. Kongressi toimi Kremlin palatsin Isossa salissa (se on myöhemmin rakennettu kokonaan uudella tavalla ja siitä on tehty Neuvostoliiton Korkeimman Neuvoston istuntosali). Silloin se sali oli nykyistä paljon lyhempi ja kapeampi, keskellä oli ohuet kierrepintaiset kullanväriset pylväät ja lava oli väliaikainen.

Kongressin juhlalliset avajaiset oli marraskuun 5 p:nä 1922 Pietarissa, ja sen jälkeen se siirtyi työskentelemään Moskovaan. Marraskuun 13 päivän aamuistunnossa kuultiin V. I. Leninin selostus „Viisi vuotta Venäjän vallankumousta ja maailman vallankumouksen näköalat”.

Vaikka Vladimir Iljitš oli juuri sitä ennen ollut kauan sairaana (hän oli ollut Gorkissa vuoden 1922 toukokuusta lokakuuhun) eikä vielä marraskuun alussakaan ollut hyvässä voinnissa, ei hän katsonut voivansa olla esiintymättä Kominternin

kongressissa, jonka osanottajina oli yli 400 edustajaa 58 kansallisesta kommunistipuolueesta ja järjestöstä.

Väkeä oli hyvin paljon. Paitsi kongressin varsinaisia jäseniä, läsnä olivat Italian sosialistisen puolueen, Islannin työväenpuolueen, Mongolian vallankumouksellisen kansanpuolueen, Kommunistisen Nuorisointernationalen, Profinternin (Kansainvälisen ammattiliittojärjestön), Kansainvälisen naissihteeristön, Kansainvälisen työväen avustusliiton ja Yhdysvaltain neekerijärjestön edustajat.

Vladimir Iljitšillä oli edessään puheen käsinkirjoitetun jäsenyyksen liuskat, ja hän piti puheensa saksan kielellä. On helppo käsittää, mitä hermojännitystä se vaati. Edustajat kuuntelivat — toiset seisaaltaan, toiset istualtaan — mieli herkkänä, henkeään pidättäen hänen tunnin kestävää selostustaan.

Lenin puhui siitä, että bolševikkipuolue oli aloittanut uuden talouspolitiikan ja mitä hyviä tuloksia Neuvosto-Venäjä oli saavuttanut ilman vierasta apua. Kommunistiseen Internationaleen kuuluville tovereille Vladimir Iljitš puhui täysin avoimesti, näyttäen esimerkkiä bolševistisesta itsekritiikistä. „Olemme tehneet ja teemme yhä tavattoman paljon tyhmyyksiä. Kukaan ei voi käsittää sitä paremmin eikä nähdä sitä havainnollisemmin kuin minä...”¹ Nämä sanat saivat edustajat nauramaan, mutta heidän katseessaan kuvastui kiintymys ja kunnioitus Leniniä kohtaan. Vladimir Iljitš ryhtyi selittämään yksityiskohtaisesti näitä „tyhmyyksiä” objektiiviselta kannalta. Ne ovat luonnollisia, sillä „meillä on opiskelu vasta alulla, mutta me opiskelemme niin järjestelmällisesti, että voimme olla varmat siitä, että saavutamme hyviä tuloksia”. Katsahtaen ovelasti kuulijoihin Vladimir Iljitš sanoi, että „tyhmyyksistä” puhuttaessa sietää mainita yhtä ja toista myös meidän vihollisistamme: „Kun vastustajamme tekevät meille huomautuksia ja osoittavat sormella, että nähkääs, Lenin itsekin tunnustaa bolševikkien tehneen tavattomasti tyhmyyksiä, niin haluan vastata siihen: niin kyllä, mutta tiedätkö, että meidän tyhmyytemme ovat sentään kokonaan toista laatua kuin teidän”...² Ja todistaviksi esimerkeiksi hän otti Koltšakin sotaretken ja Versailles’in rauhan.

Kun Lenin lopetti selostuksensa, salissa kajahtivat myrskyisät, kauankestävät suosionosoitukset ja kaikilla maailman kielillä riemukkaita huudahduksia: „Eläköön toverimme Lenin!”

Lenin päätti puheensa väsyneenä ja kuitenkin yleisestä myötätunnosta innostuneena.

Se oli hänen viimeinen puheensa edistysmielisen ihmiskunnan järjestyneimmän osan eturivin taistelijoille.

¹ V. I. Lenin, Teokset, 33. osa, s. 390.— Toim.

² Sama, s. 391.— Toim.

* * *

Viikon kuluttua, marraskuun 20 päivän iltana 1922, V. I. Lenin puhui Moskovan Neuvoston täysistunnossa, joka pidettiin yhteisesti Moskovan kaikkien piirineuvostojen jäsenten kanssa. Vladimir Iljitš otettiin vastaan riemukkain huudahduksin, laulamalla „Internationalea” ja pitkällisin kauankestävin kättentaputuksin.

Moskovan Neuvosto oli jo usean viikon aikana tiedustellut, voisiko Lenin esiintyä pääkaupungin työtätekevien edustajille. Vladimir Iljitš aloitti puheensa pyytämällä edustajilta anteeksi myöhästymistään ja selittämällä, että sairautensa tähden joulukuusta 1921 alkaen hänen oli pitänyt lykätä viikosta toiseen tätä puhettaan, sillä, kuten hän virkkoi leikillään, „ammattimiehen kielellä puhuen menetin työkykyni melko pitkäksi aikaa...”¹ Huonosta voinnistaan ja väsymyksestä huolimatta Vladimir Iljitš ei ollut kuitenkaan katsonut mahdolliseksi vastata kieltävästi Moskovan Neuvoston pyyntöön esiintyä sen täysistunnossa.

Kun Vladimir Iljitš astui esiin, niin lava oli melkein tyhjä, oli puheenjohtaja, pikakirjoittaja istui paikoillaan, ja puhemiehistön pöydän ääressä istuin minäkin Neuvoston edustajana ja „Rabotšaja Moskvan” toimittajana. Leninin lämpimän käden toverillinen puristus ja hänen tarkkakatseisten ja hieman väsyneiden silmiensä hymy tuntui niin hyvältä!

Hän näytti minusta vielä väsyneemmältä kuin Kominternin IV kongressissa esiintymisensä jälkeen. Tällöin Moskovan Neuvoston täysistunnossa näin Vladimir Iljitšillä ensimmäistä kertaa yllä ruskean sotilasmallisen takin, mikä näytti minusta oudolta (ennen viimeistä sairauttaan hän ei ollut koskaan käyttänyt sellaista). Tätä puhettaan varten Leninillä ei ollut, kuten ei koskaan muulloinkaan, valmista koneella lyötyä puhetekstiä, hän piteli käsissään vain muutamia paperiliuskoja, joihin oli pikapäin hahmotellut jäsenyyksen.

Vladimir Iljitšin huonosta voinnista huolimatta hänen puheensa oli erikoisen elämäniloinen, innostava ja optimistinen. Hyväksyvät huudahdukset ja kättentaputukset keskeyttivät sen tuhkatiheään.

Lenin kuvasi Neuvosto-Venäjän asemaa sen jälkeen kun interventit oli lyöty. Hän sanoi, että meidän maamme seisoi täysin selvästi ja määrätysti viitoitetulla tiellä ja että se oli turvannut itselleen menestyksen koko maailman valtioiden

---

¹ V. I. Lenin, Teokset, 33. osa, s. 397.— Toim.

edessä. Hän puhui aivan erikoisella tavalla sisäisistä tehtävistä, joiden ratkaisemiseen oli ryhdyttävä toisin kuin aikaisemmin. Kuulijoihin tekivät tavattoman vaikutuksen Vladimir Iljitšin sanat: „Ennen kommunisti sanoi: „Annan henkeni”, ja se tuntui hänestä hyvin yksinkertaiselta, vaikka se ei ollut joka kerta niinkään yksinkertaista. Nyt meillä, kommunisteilla, on kokonaan toinen tehtävä. Meidän tulee nyt laskelmoida kaikki, ja jokaisen teistä tulee oppia olemaan laskelmallinen”¹.

Erikoisen syvällisellä ymmärtämyksellä ja kaukonäköisyydellä hän puhui kommunistisesta puolueesta. Jotenkin erittäin lämpimästi, isällisesti hän nimitti puoluetta — maan muuhun väestöön verrattuna pientä ihmisryhmää — „jyväseksi”, joka on ottanut tehtäväkseen muuttaa kaiken uusille raiteille — ja se sen tekeekin! lisäsi vakuuttavasti Lenin katsellen kuulijakuntaa.

Jokainen tunsi sydämensä sykkivän riemukkaasti silloin, marraskuun 20 päivän iltana 1922 — tuona nepin (uuden talouspolitiikan) parhaalla kaudella, kun Lenin lausui kuuluisat sanansa sosialismista, jonka olemme jo saaneet jokapäiväisen elämämme piiriin, sosialismista, joka ei ole enää etäisen tulevaisuuden kysymys.

Vladimir Iljitšin kuuluisat toivoa nostattavat sanat herättivät myrskyisät suosionosoitukset: „Saanen lopuksi lausua julki varmuuteni, että olipa tämä tehtävä kuinka vaikea tahansa ja kuinka uusi tahansa edelliseen tehtäväämme verrattuna ja tuottipa se kuinka paljon vaikeuksia hyvänsä, niin me kaikki yhdessä ratkaisemme, emme huomenna vaan muutamassa vuodessa sen tehtävän vaikka mikä olisi, ratkaisemme, niin että nepin Venäjstä tulee sosialistinen Venäjä”².

Neuvoston jäsenet osoittivat myrskyisästi suosiotaan, ja hän seisoi tribuunilla — tuo suurmies ja tavallinen ihminen — katsellen loistavalla, hieman väsyneellä katseella kansan Moskovan, työtätekevien kaupungin, maailman ensimmäisen sosialistisen valtion pääkaupungin edustajia...

* * *

Meille Lenin oli aina huomaavainen ystävä, joka oli joka hetki valmis antamaan apuaan. Mennessämme hänen puheilleen tai neuvotteluun hänen luokseen ei mieltämme vaivannut milloinkaan arkuuden häiväkään saatikka pelko. V. I. Lenin oli meille vaatimattomuuden ja suoramielisyyden erinomainen esikuva. Suuri johtajamme ei millään tavalla eikä milloinkaan osoittanut

¹ V. I. Lenin, Teokset, 33. osa, s. 402.— *Toim.*

² Sama, s. 405.— *Toim.*

etevämmyyttään. Jokainen kohdattuaan kerran hänet tuli kysyneeksi itseltään: oliko se todellakin Vladimir Iljitš, hänenkö, Lenininkö kanssa todella juttelin kuin ystävän tai toverin kanssa ja istuin saman pöydän ääressä, seisoin hänen rinnallaan hänen työhuoneensa ikkunan ääressä? Nämä ajatukset liikkuvat mielessä vielä nytkin. Ja tekee hyvää ajatella, että Lenin oli muita läheisempi, kaikkein ymmärtäväisin, kaikkein yksinkertaisin...

